

یادگیری و رشد خود را در این مراکز سپری می‌کنند. به‌طور کلی، محیط یادگیری در مراکز پیش‌دبستانی به دو بخش داخلی و خارجی تقسیم می‌شود. بخش خارجی خود می‌تواند شامل تعدادی زیربخش باشد که بخش طبیعی، یکی از مهم‌ترین آن‌هاست. این بخش می‌تواند قطعه زمینی هر چند کوچک، با تعدادی گل و درخت و موجودات زنده مختلف باشد؛ به گونه‌ای که کودکان بتوانند آزادانه در آن بگردند و دست به تجربه و اکتشاف بزنند. یکی ممکن است گل‌ها را بو کند، یکی از درخت بالا رود، یکی برگ‌های مختلف را جمع‌آوری کند و دیگری اقدام به کندن خاک و پیدا کردن موجودات درون آن کند. این‌ها تنها تعداد کمی از بی‌نهایت فرصت یادگیری موجود در طبیعت هستند؛ فرصت‌های عظیمی که هیچ نوع بازی یا ابزاری نمی‌تواند برای کودک فراهم آورد.

تأثیرات حضور کودکان در طبیعت

در قرآن کریم در بیش از ۷۵۰ آیه به طبیعت و ظواهر آن اشاره شده است. از ائمه معصومین (علیهم‌السلام) نیز روایات بسیاری به ما رسیده که در آن‌ها بر حضور در طبیعت و استفاده از ظرفیت‌ها و مزایای آن تأکید شده است. این میزان توجه به طبیعت قطعاً حامل پیام‌های مهم تربیتی برای ماست. حجم زیادی از تحقیقات نیز در سال‌های اخیر نشان می‌دهند که دسترسی به طبیعت به چه میزان برای سلامت انسان و به‌ویژه کودکان اهمیت دارد. فعالیت کودکان در طبیعت، رشد چندجانبه آن‌ها را در حوزه‌های ذهنی، عاطفی، اجتماعی، معنوی و جسمی حمایت می‌کند، قدرت تخیل، خلاقیت و حل مسئله را تقویت می‌کند، توانایی‌های شناختی را افزایش می‌دهد، عملکرد آموزشی را بهبود می‌بخشد، علائم اختلال نقص توجه را کاهش و فعالیت فیزیکی را افزایش می‌دهد، تغذیه را با افزایش علاقه به میوه‌ها و سبزیجات بهبود می‌بخشد، قدرت بینایی و نیز کیفیت و کمیت ارتباطات اجتماعی را افزایش می‌دهد، خودتنظیمی را ارتقا می‌بخشد و در نهایت، موجب کاهش اضطراب می‌شود. علاوه بر همه مزایای فردی، کودکان احترام و توجه به

آشتی با طبیعت؛ نیاز کودکان امروز

چکیده

طبیعت یکی از غنی‌ترین منابع یادگیری است. براساس پژوهش‌های متعدد، اتصال کودکان به طبیعت و حضور مستمر در آن، برای آنان مزایای کوتاه‌مدت و بلندمدت بسیاری دارد. در نوشتار حاضر، تأثیرات ارتباط مستمر کودکان با طبیعت، نقش مراکز آموزشی پیش از دبستان در کاهش تأثیرات نامطلوب جدایی کودکان از طبیعت و در نهایت، برخی از راهکارهای استفاده کامل از ظرفیت طبیعت در یادگیری و رشد کودکان معرفی و تبیین خواهد شد.

کلیدواژه‌ها: طبیعت، نیاز کودکان، مراکز پیش‌دبستانی

نسل جدید و طبیعت

امروزه سبک زندگی بشر به گونه‌ای است که روزبه‌روز بیشتر او را از طبیعت جدا می‌کند. حقیقت این است که در دنیای امروز، مکان زندگی، شیوه تغذیه، نوع مشاغل، نوع تفریحات و ... بسیار متفاوت با نسل ما و نسل‌های پیش از ماست. اگرچه فضای جدید طبیعتاً امکانات و مزایای جدید و جذابی را با خود برای انسان به ارمغان آورده، اما نسل جدید را از اتصال به طبیعت باز داشته است؛ این جدایی منجر به ظهور پدیده‌ای جدید به نام «اختلال فقر طبیعت» شده است.

مراکز پیش‌دبستانی و طبیعت

مراکز پیش‌دبستانی ظرفیت زیادی برای «آشتی» دادن به موقع کودکان و خانواده‌ها با طبیعت دارند؛ چرا که کودکان زمان زیادی از دوره حساس

طبیعت را نیز خواهند آموخت. حضور کودکان در طبیعت به قدری ضروری و مهم است که برخی دانشمندان از آن با عنوان ویتامین G (ابتدای عبارت Green environments به معنای محیط‌های سبز) یاد می‌کنند که لازم است به‌طور روزانه به بدن هر فرد، به‌خصوص کودکان، برسد.

مربیان چگونه می‌توانند از مزایای طبیعت برای کودکان بهره‌برند؟

تماس با طبیعت به خودی خود برای کودکان مزایایی دارد اما شما مربیان می‌توانید با عمل به توصیه‌های زیر، زمینه را برای استفاده حداکثری کودکان از ظرفیت طبیعت فراهم کنید:

- قبل از اینکه با کودکان بیرون بروید، خودتان در فضای طبیعی مورد نظر بگردید و خطرات و فرصت‌های آن را بررسی کنید.

- کار را با آنچه مورد علاقه کودکان است، شروع کنید. کودکان معمولاً به جاندارانی که در طبیعت زندگی می‌کنند علاقه‌مندند. علاوه بر این، عموماً در این زمینه تجارب قبلی نیز دارند. بیشتر کودکان تصاویر حیوانات، حشرات و گیاهان مختلف را در تلویزیون یا کتاب‌های داستان دیده‌اند. حضور در طبیعت فرصت بسیار خوبی است که می‌توانید به واسطه آن تجارب جدید را بر تجارب قبلی کودکان استوار کنید. در طبیعت می‌توانید بر یک پرنده یا عنکبوت و یا حتی یک گل تمرکز کنید و از کودکان بخواهید درباره آن فعالیت‌هایی انجام دهند.

- به وقایع طبیعی روزمره حساس باشید. بارش باران و برف، رعد و برق، وزش باد، گرد و خاک، حرکت ابرها در آسمان و وقایع طبیعی دیگر همه می‌توانند موضوعات جالب و جذابی برای کودکان کنجکاو باشند.

- اجازه دهید کودکان در طبیعت بگردند، پیاده‌روی کنند و بدونند. بسیاری از مزایای طبیعت برای کودکان، به حرکت آزادانه آنان در طبیعت باز می‌گردد. اگر اطمینان دارید که محیط طبیعی برای کودکان خطرات جدی، مثل سقوط، ندارد اجازه دهید کودکان مدتی آزادانه بچرخند. حتی می‌توانید اجازه دهید کفش‌های خود را درآورند تا کف پایشان خاک و سنگ را لمس کند. فرصت گردش آزادانه به کودکان می‌تواند تجارب اکتشافی لذت‌بخشی

را برایشان فراهم کند.

- به کودکان یاد بدهید که چیزهای اطرافشان را به دقت مشاهده کنند. مشاهده، فرایندی بسیار مهم برای کودکان است. نمی‌توانید انتظار داشته باشید کودکی مشاهده را بیاموزد؛ بدون اینکه این مهارت را به او یاد داده باشید. در طول مدت حضور در طبیعت، مرتباً توجه کودکان را به چیزهای مختلف، مانند یک تار عنکبوت، صدایی خاص (چشمه، پرنده، باد و...)، حرکت خاص یک موجود و هر چیز دیگری که مناسب می‌دانید، جلب کنید و از آنان بخواهید درباره آن‌ها گفت‌وگو کنند، نقاشی بکشند، تقلید کنند یا فعالیت دیگری را انجام دهند. انجام دادن این فعالیت‌ها مستلزم مشاهده دقیق است.

- زمانی که نمی‌توانید کودکان را به طبیعت ببرید، طبیعت را به مرکز بیاورید. انواع حشرات، حیوانات و گیاهان بی‌خطری وجود دارند که می‌توانید آن‌ها را به کلاس بیاورید. کودکان حتی می‌توانند به آن‌ها دست بزنند و با رعایت موارد بهداشتی، با آن‌ها بازی کنند. مشاهده موجودات (کاربرد حواس) و گفت‌وگو درباره آن‌ها توانایی کودکان را در حوزه‌های رشدی مختلف ارتقا می‌بخشد.

- از مواد موجود در طبیعت چیزهایی بسازید. جمع‌آوری انواع برگ‌ها از طبیعت و سپس ساخت یک آلبوم ساده، فعالیت بسیار لذت‌بخش برای کودکان است. می‌توانید در مرکز یا در فضای طبیعی، نمایشگاهی را تدارک ببینید و تمام چیزهایی را که کودکان پیدا می‌کنند یا به آن‌ها علاقه‌مندند، در این نمایشگاه قرار دهید. این نمایشگاه می‌تواند یک میز کوچک ساده یا حتی تکه پارچه‌ای باشد که روی زمین پهن می‌کنید. - به کودکان اجازه بدهید که دانه بکارند. کاشت دانه و رشد آن علاوه بر اینکه برای کودکان فعالیت لذت‌بخش است، آنان را با مراحل رشد گیاهان نیز آشنا می‌کند. هر کودک می‌تواند مسئولیت مراقبت از گیاه خود را هم بر عهده داشته باشد.

جمع‌بندی

طبیعت با ظرفیت عظیم خود یکی از منابع مهم یادگیری و رشد همه‌جانبه کودکان است. با توجه به تأثیرات بسیار مهم حضور در طبیعت برای کودکان - که به آن‌ها اشاره شد - یکی از مهم‌ترین وظایف مراکز آموزشی پیش از دبستان و به‌خصوص مربیان، برنامه‌ریزی برای استفاده مناسب از ظرفیت طبیعت است. در این نوشتار، اشارات کوتاهی به برخی راهکارهای عملی شد، اما در نهایت، مربیان هستند که می‌توانند با شناخت کودکان و خلاقیت ویژه خود، راهکارهای مناسب دیگری را به کار گیرند و زمینه را برای بیشترین استفاده کودکان از این نعمت خدادادی فراهم کنند.

منابع

1. لو، ریچارد. (۱۳۹۵). آخرین کودک جنگل. مترجمان: مشهد: نشر تلنگر.
2. Chawla, L. (2012). The importance of access to nature for young children. Early childhood matters, vol 118, 48-51. Received from:
3. Natural Learning Initiative. (2012). Benefits of Connecting Children with Nature: Why Naturalize Outdoor Learning Environments. North Carolina State University. Received from:

در نهایت، مربیان هستند که می‌توانند با شناخت کودکان و خلاقیت ویژه خود، راهکارهای مناسب دیگری را به کار گیرند و زمینه را برای بیشترین استفاده کودکان از این نعمت خدادادی فراهم کنند.